

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ในการพัฒนาประเทศจะต้องดำเนินการพัฒนาการศึกษาควบคู่กันไป ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทางการเมือง การบริหาร การเศรษฐกิจหรือการสังคม ทั้งนี้เพราะว่าการศึกษาคือปัจจัยอันสำคัญในการพัฒนาคนต่าง ๆ ทุกคน การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม สังคมจะก้าวหน้าเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็เพราะการศึกษา เพราะการศึกษาช่วยพัฒนาคนและคนที่ได้รับการศึกษาคือจะช่วยพัฒนาประเทศทุกคนรวมทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะส่งผลสะท้อนไปถึงเสถียรภาพของประเทศ เพราะกำลังคนที่เรานำมาใช้เพื่อการพัฒนาประเทศนั้นย่อมเป็นผลผลิตทางการศึกษา ถ้าการศึกษาผลิตกำลังคนที่มีความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพในการทำงานแล้ว การพัฒนาประเทศก็จะเป็นผลดี และเสถียรภาพของประเทศย่อมมั่นคงตามไปด้วย แต่ถ้ากำลังคนที่ได้มานั้นขาดความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพในการทำงานต่ำ ผลที่เกิดขึ้นก็จะเป็นไปในทางตรงข้าม ดังนั้นการให้การศึกษาคือที่แก่พลเมืองจึงถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ทุกประเทศต้องคำนึงถึง และถือกันว่าไม่มีสิ่งใดจำเป็นสำหรับประเทศชาติยิ่งไปกว่าการให้การศึกษาคือดี ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชการปัจจุบันซึ่งพระราชทานแก่นิสิตนักศึกษาที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ที่ว่า

. . . ขอให้ท่านตระหนักว่า ความเจริญหรือความเสื่อมของชาตินั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ การศึกษาของประชาชน ผลการอบรมเขวาวขนของชาวนั้นคือไควาเป็นเครื่องกำหนดอนาคตของ มานเมืองโดยแท้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, "พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาแก่นิสิตนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษา" ประสานมิตรบัณฑิต ๒๕๑๐ (พระนคร : สำนักพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๑๑), หน้า ๑.

พระบรมราชาโชวาทน์ เป็นเครื่องยืนยันอย่างดีที่สุดว่า การให้การศึกษาแก่ประชาชนนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งหลวงนัก ไม่เพียงแต่พัฒนาคนเท่านั้นแต่หมายถึงความเจริญหรือความเสื่อม หรือความเป็นความตายความอยู่รอดของบ้านเมืองทีเดียว

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการทุกสาขาได้เจริญก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง ในเรื่องการเรียนรู้การสอนหรือการให้การศึกษา ก็เช่นเดียวกัน มีวิธีสอนใหม่ ๆ เกิดขึ้นเสมอ ๆ ในด้านเนื้อหาวิชาที่กำลังปรับปรุงหลักสูตรทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางวิชาการดังกล่าวย่อมเป็นปัญหาสำคัญสำหรับครูอย่างมาก ซึ่งครูเหล่านี้มีภาระกิจในการสอนและอบรมเด็กมากอยู่แล้ว ดังจะเห็นได้จากการที่ครูสอนในชั้นประถมศึกษาส่วนใหญ่อการสอนไม่ต่ำกว่าสัปดาห์ละ ๒๐ ชั่วโมง ครูบางกลุ่มที่สอนอยู่ในถิ่นทุรกันดารต้องสอนถึงสัปดาห์ละ ๒๕ ชั่วโมงก็มี^๑ เนื่องจากครูมีภาระกิจการสอนและอบรมเด็กมากดังกล่าว ครูเหล่านั้นส่วนใหญ่จึงไม่สามารถที่จะติดตามความเจริญก้าวหน้า หรือความเปลี่ยนแปลงทางวิชาการได้ทัน ด้วยเหตุนี้ในปี พ.ศ.๒๔๙๗ กรมสามัญศึกษาจึงได้เสนอกระทรวงศึกษาธิการขอจัดตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์ขึ้น ทั้งนี้ เพราะกรมสามัญศึกษาได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการช่วยเหลือครูทางด้านวิชาการ หรือด้านการเรียนการสอน และเพื่อปรับปรุงคุณภาพของการศึกษา ระดับอนุบาล ประถมศึกษาตอนต้นและประถมศึกษาตอนปลายซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมสามัญศึกษาให้มีมาตรฐานสูงขึ้น ในปี พ.ศ.๒๕๐๐ กระทรวงศึกษาธิการได้อนุมัติให้กรมสามัญศึกษาตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำจังหวัดขึ้น และในปี พ.ศ.๒๕๐๓ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้อนุมัติให้จัดตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญศึกษาประจำภาคขึ้นทั้ง ๑๒ ภาค^๒ ซึ่งปัจจุบันเรียกภาคศึกษาว่า เขตการศึกษา

^๑กรมสามัญศึกษา, รายงานประจำปีของกรมสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๐๕

(พระนคร : กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๐๕), หน้า ๑๐ - ๑๒.

^๒อธิบดีกรมสามัญศึกษา, "ฐานะและหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ภาคและจังหวัด"
คู่มือนิเทศการศึกษา ๒๕๐๔ (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๔), หน้า ๑.

ปัจจุบันหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์กรม
 ศึกษานิเทศก์เขตและศึกษานิเทศก์จังหวัด และงานนิเทศการศึกษาได้ขยายออกไปกว้างขวาง
 ทั่วประเทศไทย กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้แต่งตั้งศึกษานิเทศก์ กรมสามัญ
 ศึกษามีจำนวนดังนี้ ศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษาในส่วนกลาง ๑๕๖ คน ศึกษานิเทศก์เขต
 รวม ๑๒ เขตการศึกษา ๑๒๒ คน ศึกษานิเทศก์จังหวัดรวม ๗๑ จังหวัด ๗๐๓ คน รวม
 ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาทั้งประเทศไทย จำนวน ๘๘๑ คน^๑

ในการแต่งตั้งศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการขึ้นเป็นจำนวน
 มากเช่นนี้ กรมสามัญศึกษาได้ตั้งความมุ่งหมายของงานนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

๑. เพื่อช่วยให้ครูดำเนินการสอนตามหลักสูตร และให้ได้ผลตามความมุ่งหมาย
 ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
๒. เพื่อให้ครูได้ตระหนักถึงปัญหา เกี่ยวกับการเรียนการสอน และการจัด
 การศึกษาทั้งให้สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ เพื่อให้เกิดผลดีแก่การศึกษาของนักเรียน
๓. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้ใหม่ประสิทธิภาพสอดคล้องกับ
 ความต้องการและความจำเป็น
๔. เพื่อรักษา พิจารณา ส่งเสริม ควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
 ในทุกระดับ
๕. เพื่อให้ความช่วยเหลือและประสานงานในทางวิชาการแก่กรมเจ้าสังกัด
 กระทรวงและสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานขององค์การระหว่างประเทศ^๒

^๑กรมสามัญศึกษา, บันทึกนิเทศการศึกษา ๒๕๑๔ (กรุงเทพมหานคร : จงเจริญ
 การพิมพ์, ๒๕๑๔), หน้า ๓๓๑ - ๔๕๑.

^๒หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, "ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย
 ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๑๔" หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๔), หน้า ๓ - ๔.

นอกจากนั้น กรมสามัญศึกษาได้กำหนดหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ไว้ดังนี้

- ๑. นิเทศการสอนและการบริหารงานวิชาการ หรือเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ ในสถานศึกษาที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบ
- ๒. ตรวจสอบและควบคุมสถานศึกษาในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กฎหมายระบุไว้
- ๓. ศึกษา ทดลอง วิจัย ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนงานด้านวิชาการ ตลอดจนการบริหารการศึกษา
- ๔. พิจารณาและพัฒนาหลักสูตร แบบเรียน หนังสือประกอบการเรียน แบบการสอน หรือแนวการสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน
- ๕. จัดทำคู่มือครู เอกสารวิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน
- ๖. ปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพของการเรียนการสอน และการบริหารการศึกษา โดยใช้นวัตกรรมทางการศึกษาต่าง ๆ
- ๗. จัดประชุมอบรมสัมมนา ครูอาจารย์ หรือผู้บริหารการศึกษา เพื่อส่งเสริมงานทางวิชาการ
- ๘. ประเมินผลงานทางด้านวิชาการ
- ๙. เสนอแนะและให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่ครูสามัญศึกษา
- ๑๐. งานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

ในการคัดเลือกบุคคลเพื่อมาดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์นั้น กรมสามัญศึกษาได้กำหนดคุณสมบัติไว้ดังนี้ ศึกษานิเทศก์ต้องมีคุณสมบัติตรงตามคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งที่กำหนดไว้ในบัญชีมาตรฐานกำหนดตำแหน่งข้าราชการครูทายพระราชาคณะฤๅกา ว่าด้วยระเบียบข้าราชการครู และคุณสมบัติอื่น ๆ ประกอบดังนี้

๑ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, "ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๑๘" หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๘), หน้า ๔ - ๕.

๑. มีประสบการณ์ในการสอนวิชาที่จะนิเทศมาแล้วไม่น้อยกว่า ๒ ปี หรือมีคุณวุฒิในงานที่จะนิเทศหรืองานบริหารการศึกษา
๒. มีประวัติการปฏิบัติงานที่เด่น
๓. มีบุคลิกลักษณะดี เหมาะสมที่จะทำหน้าที่ผู้นำทางวิชาการ และบริหารการศึกษา เช่น เป็นผู้มีความรู้สูง มีผลงานในวิชาที่จะนิเทศปรากฏ มีความคิดริเริ่มดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นต้น
๔. มีความประพฤติดี เหมาะสมที่จะเป็นแบบอย่างของครูได้
๕. เป็นผู้ทราบดีถึงเลื่อมใส ศรัทธาในความรู้ ความสามารถ โดยยึดผลงานเป็นเกณฑ์

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าศึกษานิเทศก์แต่ละคนในหน่วยศึกษานิเทศก์ จึงเป็นผู้ที่ไต่ถามการคัดเลือกมาแล้วเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือคุณสมบัติของความเป็นผู้นำทางวิชาการ

งานนิเทศการศึกษาในระดับจังหวัดเป็นหน้าที่ของศึกษานิเทศก์จังหวัด ประกอบด้วย ฝ่ายนิเทศการสอนมี ๓ งาน คือ งานนิเทศการสอนประถมศึกษา งานนิเทศการสอนการศึกษานอกโรงเรียน และงานการมัธยมศึกษา ฝ่ายนิเทศการบริหารมี ๒ งาน คือ งานการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา และงานบริหารการศึกษาออกโรงเรียน ฝ่ายวิจัยและบริการการศึกษามี ๒ งาน คือ การวัดผลการศึกษา งานนวัตกรรมและโสตทัศนศึกษา^๒ ในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์จังหวัดปฏิบัติงานร่วมกันทั้งคณะ โดยมีหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัดเป็นผู้นำและรับผิดชอบ จึงอาจกล่าวได้ว่าหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัดในแต่ละจังหวัดมีบทบาทในฐานะ เป็นหัวหน้าและผู้นำ ดังนั้นหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัดจึงเป็นตัวจักรสำคัญในการดำเนินการประสานบทบาทของสถาบันและบทบาทของบุคคลให้อยู่ในดุลยภาพที่ดี ในการบริหารงานของหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัดจะแสดงพฤติกรรม

^๑หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, "ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๑๔" หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๔), หน้า ๑๐ - ๑๑.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘ - ๑๐.

ของความ เป็นผู้นำให้ปรากฏแก่สายตาผู้ร่วมงานและประชาชน ภาวะผู้นำของหัวหน้าหน่วย ศึกษานิเทศก์จังหวัดจึงมีความสำคัญยิ่ง ที่จะช่วยให้การบริหารงานของโรงเรียนในจังหวัด มีประสิทธิภาพ และแม่แบบการบริหารงานของหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัดเองก็จะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้วย

สมพงษ์ เกษมสิน ไท่กล่าวไว้ว่า

ผู้นำเป็นเสมือนหลักชัยในการดำเนินงาน โดยเฉพาะต่อผู้ใฝ่บังคับบัญชาและต่อผลงานใน ส่วนรวม ,ความสามารถและลักษณะของผู้นำมีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคุณภาพและคุณค่าของสถาบัน ที่มีผลสะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพของปฏิบัติการปฏิบัติงานในองค์การหรือหน่วยราชการนั้น ๆ เป็นอย่างคี่ นอกจากนี้ผู้นำยังเป็นตัวอู่ขงในการปฏิบัติงานของผู้ใฝ่บังคับบัญชาและ ุร่วมงานอีกด้วย โดยนัยนี้ ภาวะผู้นำจึงมีความสำคัญต่อผู้ร่วมงาน ต่อผู้ ใฝ่บังคับบัญชา ตลอดจน และต่อความสำเร็จขององค์การ เป็นเอกนประการ^๑

เนื่องจากหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัดมีบทบาทในการบริหาร งานของ หน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัดเป็นอย่างมาก และการนิเทศการศึกษาภายในจังหวัดจะสัมฤทธิ์ ผลเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะความเป็นผู้นำของหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัด และ ความร่วมมือของคณะศึกษานิเทศก์ภายในจังหวัด ดังนั้นอธิบดีกรมสามัญศึกษา กระทรวง ศึกษาธิการ จึงได้มอบอำนาจการบริหารงานในหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัดให้หัวหน้าหน่วย ศึกษานิเทศก์จังหวัด ตามหนังสือมอบอำนาจบังคับบัญชา ของกรมสามัญศึกษา ที่ ศธ. ๐๔๐๒/๔๓๗๗ ลงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๑๔ โดยอธิบดีกรมสามัญศึกษามอบอำนาจ ให้หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัด ไต่แก ศึกษานิเทศก์ ๒ (ทำหน้าที่หัวหน้าหน่วย) ให้ บังคับบัญชาข้าราชการพลเรือนในหน่วยศึกษานิเทศก์นั้น ในฐานะหัวหน้ากอง และศึกษา นิเทศก์ ๓ (ทำหน้าที่หัวหน้าหน่วย) ให้บังคับบัญชาข้าราชการพลเรือนในหน่วยศึกษานิเทศก์ นั้น ในฐานะผู้อำนวยการกอง^๒

^๑สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, (พระนคร : แผนกการพิมพ์ ห้างหุ้นส่วน จำกัดเกษมสุวรรณ, ๒๕๑๔), หน้า ๓๕๑.

^๒ "หนังสือกรมสามัญศึกษา ที่ ศธ.๐๔๐๒/๔๓๗๗ ลงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๑๔" (กรุงเทพมหานคร : กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๑๔), หน้า ๑. (อัครสำเนา)

ตามคำสั่งนี้จึงมีผลให้หัวหน้าหน่วยงานศึกษานิเทศก์จังหวัดมีฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาศึกษานิเทศก์จังหวัดโดยตรง จึงก่อให้เกิดภาวะความเป็นผู้นำโดยตำแหน่งขึ้น กล่าวคือ เกิดการใช้อิทธิพลหรืออำนาจหน้าที่ในความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยความสะดวก โดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกัน เพื่อมุ่งให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ใดกำหนดไว้ ดังนั้นพฤติกรรมความ เป็นผู้นำของหัวหน้าหน่วยงานศึกษานิเทศก์จังหวัดจึงมีส่วนสัมพันธ์และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อศึกษานิเทศก์จังหวัดภายในหน่วยงานศึกษานิเทศก์แต่ละจังหวัด และนอกจากนั้นยังมีผลสะท้อนไปถึงงานนิเทศการศึกษาภายในจังหวัดอีกส่วนหนึ่งด้วย ถาหากว่าพฤติกรรมความ เป็นผู้นำของหัวหน้าหน่วยงานศึกษานิเทศก์จังหวัดเป็นไปในทางที่ดี เหมาะสมกับสภาวะการณ์ในปัจจุบันแล้วก็จะ เป็นผลส่งเสริมให้งานนิเทศการศึกษาภายในจังหวัดดำเนินไปควยดี การศึกษาของชาติก็เจริญก้าวหน้าสำเร็จผลตามเป้าหมายของชาติ มาตรฐานการศึกษาของประเทศก็จะสูงขึ้น ด้วยเหตุดังกล่าว เรื่อง พฤติกรรมความ เป็นผู้นำของหัวหน้าหน่วยงานศึกษานิเทศก์จังหวัดในประเทศไทย จึงเป็น เรื่องที่น่าจะได้มีการศึกษาค้นคว้า เป็นอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาพฤติกรรมความ เป็นผู้นำของหัวหน้าหน่วยงานศึกษานิเทศก์จังหวัด
๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของหัวหน้าหน่วยงานศึกษานิเทศก์จังหวัดกับศึกษานิเทศก์จังหวัดเกี่ยวกับ พฤติกรรมความ เป็นผู้นำของหัวหน้าหน่วยงานศึกษานิเทศก์จังหวัด
๓. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความ เป็นผู้นำของหัวหน้าหน่วยงานศึกษานิเทศก์จังหวัดที่ควรจะเป็นกับที่เป็นอยู่จริง

สมมติฐานของการวิจัย

๑. พฤติกรรมความเป็นผู้นำของหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัด คานมุงงาน (Initiating structure) และ คานมุงสัมพันธ์ (Consideration) ไม่แตกต่างกัน
๒. พฤติกรรมความเป็นผู้นำของหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัด ตามความคิดเห็นของหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัดกับศึกษานิเทศก์จังหวัด ไม่แตกต่างกัน
๓. พฤติกรรมความเป็นผู้นำของหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัดที่ควรจะเป็น กับที่เป็นอยู่จริง ไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้จะศึกษาพฤติกรรมความเป็นผู้นำของหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัด ในพฤติกรรม ๒ ด้าน คือ คานมุงงาน (Initiating structure) และคานมุงสัมพันธ์ (Consideration) ในการปฏิบัติงานของหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัด หรือผู้รักษาการในตำแหน่งหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัด สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในปีการศึกษา ๒๕๒๐

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ จะใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการวิจัย เกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นผู้นำของหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัดในประเทศไทย

คำจำกัดความของคำที่ใช้ในการวิจัย

๑. หน่วยงานนิเทศจังหวัด หมายถึง สถานที่ปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ จังหวัดที่จัดตั้งขึ้นตามระบบการบริหารงานของหน่วยงานนิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๑๙^๑

๒. ศึกษานิเทศจังหวัด หมายถึง ข้าราชการครูที่ดำรงตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์^๑ หรือ ศึกษานิเทศก์^๒ ที่ปฏิบัติงานในระดับจังหวัด มีหน้าที่นิเทศ ค้นคว้า และวิจัย เพื่อปรับปรุงกระบวนการสอนการ เรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย^๒

๓. หัวหน้าหน่วยงานนิเทศจังหวัด หมายถึง ข้าราชการครูที่ดำรงตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์^๒ หรือ ศึกษานิเทศก์^๓ (ทำหน้าที่หัวหน้าหน่วย) หรือผู้รักษาการในตำแหน่งหัวหน้าหน่วยงานนิเทศจังหวัดที่ปฏิบัติงานในระดับจังหวัด มีหน้าที่นิเทศการศึกษา เช่นเดียวกับศึกษานิเทศก์^๑ แต่มีขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบ ปริมาณงานและคุณภาพของงานสูง หรือเป็นงานที่ต้องปฏิบัติโดยผู้อำนวยการ หรือมีหน้าที่เป็นหัวหน้าฝ่ายหรือหัวหน้าหน่วยงานนิเทศก์^๓

๔. พฤติกรรมความเป็นผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการนำกลุ่ม เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไปสู่เป้าหมายที่กำหนด ความสามารถในการนำกลุ่มเพื่อแก้ปัญหา รวมทั้งการบำรุงขวัญและให้กำลังใจของกลุ่ม สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ ได้จำแนกพฤติกรรมของผู้นำออกเป็น ๒ แบบ คือ

^๑หน่วยงานนิเทศ กรมสามัญศึกษา, "ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๑๙" หน่วยงานนิเทศ กรมสามัญศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๙), หน้า ๕.

^๒"พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยระเบียบข้าราชการครู พ.ศ.๒๕๑๘" บันทึกนิเทศ การศึกษา ๒๕๑๘ (กรุงเทพมหานคร : จงเจริญการพิมพ์, ๒๕๑๘), หน้า ๖๔ - ๖๕.

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๕ - ๗๐.

- พฤติกรรมผู้นำคานมุงงาน (Initiating structure) หมายถึง พฤติกรรมผู้นำที่แสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำกับผู้ร่วมงาน หรือสมาชิกในกลุ่ม ทางความเข้าใจในการดำเนินงานตามนโยบาย การติดต่อสื่อสาร และวิธีดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงไปควยคือ^๑

- พฤติกรรมผู้นำคานมุงสัมพันธ์ (Consideration) หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นมิตรที่ดี มีความไว้วางใจ มีความนับถือซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ร่วมงานเป็นไปอย่างอบอุ่นและเป็นกันเอง^๒

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

ก. ทางคานมุงฐาน

การวิจัยนี้จะช่วยให้ทราบถึงพฤติกรรมความเป็นผู้นำของหัวหน้าหน่วยงานนิเทศจังหวัดที่ควรจะเป็นและที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ข. ทางคานมุงการประยุกต์

๑. การวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการคัดเลือกบุคคลเพื่อบรรจุตำแหน่งหัวหน้าหน่วยงานนิเทศจังหวัด

๒. การวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อตัวหัวหน้าหน่วยงานนิเทศจังหวัดโดยตรง ในการปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น

๓. การวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสถาบันที่ผลิตผู้บริหารการศึกษา ให้มองเห็นความสำคัญของพฤติกรรมความเป็นผู้นำ เพื่อนำไปปลูกฝังพฤติกรรมความเป็นผู้นำแก่ผู้บริหารการศึกษา หรือผู้นิเทศการศึกษาในรุ่นใหมต่อไป

นอกจากนี้ยังจะเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาค้นคว้าวิจัย ทางการบริหารการศึกษาและนิเทศการศึกษาเรื่องอื่น ๆ ในโอกาสต่อไป

^๑ Andrew W. Halpin, Theory and Research in Administration. (New York : Macmillan Company, 1966), p.86.

^๒ Ibid.

วิธีดำเนินการวิจัย

ก. กลุ่มตัวอย่างประชากร

๑. ตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัด หรือผู้ที่รักษากรในตำแหน่งหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัด และศึกษานิเทศก์จังหวัด กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในประเทศไทย

๒. การเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากร ดำเนินการดังนี้

ก) หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัด หรือผู้รักษากรในตำแหน่งหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัด ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ จำนวน ๗๑ คน

ข) ศึกษานิเทศก์จังหวัดในแต่ละหน่วยทุกจังหวัด ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ๕๐ เปอร์เซ็นต์ในแต่ละจังหวัด คิดเป็นศึกษานิเทศก์จังหวัด จำนวน ๓๑๖ คน

ข. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมความเป็นผู้นำที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยอาศัยแนวจากแบบสอบถาม LBDQ (Leader Behavior Description Questionnaire) ซึ่งสร้างโดย แอนดรู ฮาลปิน (Andrew W. Halpin) แบบสอบถามนี้จะมี ๒ ลักษณะ คือ แบบเลือกตอบ (Check list) และแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale)

ค. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ส่งและรับแบบสอบถามโดยทางไปรษณีย์

ง. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาได้ โดยวิธีสถิติต่าง ๆ คือ ร้อยละ ค่ามัธยฐาน เลขคณิต ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า t - test

ลำดับชั้นในการเสนอขอมูล

บทที่ ๑ กล่าวถึงความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ขอบจำกัดของการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และลำดับชั้นในการเสนอขอมูล

บทที่ ๒ เอกสารอ้างอิงและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึงความหมายของผู้นำหน้าที่ของผู้นำ ประเภทของผู้นำ พฤติกรรมความเป็นผู้นำและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดี คุณลักษณะของหัวหน้าหน่วยงานในเทศกจังหวัดที่ศึกษา และการนำแบบสอบถาม IBDQ มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยตามลำดับ

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัยและการรวบรวมขอมูล กล่าวถึง สมมติฐาน ประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมขอมูล และการวิเคราะห์ขอมูล

บทที่ ๔ การวิเคราะห์ขอมูลและผลการวิเคราะห์ขอมูล กล่าวถึง ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ขอมูล ผลการวิเคราะห์ขอมูลซึ่งจะได้เสนอในรูปแบบตาราง และสรุปผลการวิเคราะห์ขอมูล

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และขอเสนอแนะ กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล ขอเสนอแนะ และขอเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

ส่วนสุดท้ายเป็นบรรณานุกรมและภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย